

MENSA VERBI DEI

Franjo CAREV

Službu Levija i njegovih sinova Stari zavjet izražava sadržajno i kratko ovim riječima: »Zakone tvoje uče oni Jakova, napatke tvoje Izraela. Prinose ti kâd, žrtve paljenice na tvojemu žrtveniku« (Ps 33, 10). Ove riječi možemo primijeniti i na svećenike Novog zavjeta. I oni obavljaju žrtveni kult i oglašuju zakone i zapovijedi Gospodnje. Ono što je Bog nakanio oglasiti ljudima bilo je početka povjereno sinagogi a potom Crkvi. Službenici su Crkve »službenici riječi« (Lk 1, 1 sl.). Naviještanje riječi Božje nije prikaz neki apstraktnih istina o Bogu koje nemaju veze s poviješću. Zadatak je kršćanskog naviještanja riječi Božje da saopći ono što se dogodilo, da izruči poruku. Službenik riječi ne govori u svoje ime niti samovoljno. Ni sama Crkva ne govori svojom punomoći, nego po nalogu Božjem; ona je službenica a ne gospodarica riječi Božje. Ukoliko je ona službenica, utoliko ispunjava prvu funkciju propovijedanja, tj. oglašuje ono što je Bog učinio, otkrio i obećao.¹

Svećenik kojemu je povjeren kult i služba riječi prinosi euharistijsku žrtvu, ali on uz to i poučava. Pored euharistijske hrane on vjernicima treba da pruža i jelo riječi Božje. On je minister verbi i minister sacramenti. Kao službenik riječi Božje on s pripremljenog stola dijeli hranu vjere.

Svećenikova je služba da vjernicima otvara blago riječi Božje pohranjenje u knjigama Svetog pisma, da otključa njezina vrela te je narod razumije, pouči ga kako će rukovati s knjigom nad knjigama.

1. STOL RIJEČI BOŽJE DO EUHARISTIJSKOGA STOLA

Ideja o dvama stolovima javlja se u najstarije kršćansko doba; odjek joj slušamo u knjizi Nasljeduj Krista (IV, 11). Sv. Hilarije iz Poitiersa piše: »Stol je Gospodnji onaj s kojega primamo hranu živoga kruha... Postoji i stol nedjeljnih čitanja na kojemu se hranimo je-

1. Za naviještanje riječi Božje Novi zavjet upotrebljava 30 različitih riječi. Ovo obilje znak je bujnog života prvotne Crkve. Usp. SCHELKE K. H., *Jüngerschaft und Apostelamt*, Freiburg im Br. 1965, str. 55.

lom duhovne nauke.«² Sv. Jeronim se ovako izražava: »Hranimo se njegovim tijelom i napajamo njegovom krvlju ne samo u misteriju (euharistiji) nego i u čitanju Svetog pisma. Prava je hrana i piće ono koje se prima iz riječi Božje, znanosti Svetog pisma.«³ Origen spominje s kolikom pažnjom vjernici nastoje da ne bi s euharistijskog stola pala koja mrvica na tlo pa nastavlja: »Ako pokazujete toliku pažnju da sačuvate njegovo tijelo, i to s pravom, kako možete misliti da je manji grijeh zanemariti riječ Božju nego njegovo tijelo?«⁴

a) Dva stola — posebna značajka kršćanstva

Euharistijski stol i stol riječi Božje, postavljeni jedan pored drugoga, na prvi se mah ne ukazuju nimalo značajnima. Na prvi pogled ne vidi se njihova povezanost ni potreba te povezanosti. Treba, međutim, držati na pameti činjenicu religijske povijesti koja pokazuje da je sjedinjenje ovih dvaju stolova — s euharistijskom i biblijskom hranom — posebna značajka kršćanstva. Poganski naime hramovi u staro doba, npr. u Rimu i helenskom svijetu, kao i oni u Babiloniji i Egiptu nisu bili građeni tako da bi se u njih moglo smjestiti mnogo poklonika koji bi slušali čitanje ili vjersku pouku. U svetištu jeruzalemskog hrama, tog jedinog zakonitog mjesta kulta, jedva da je moglo stati 400 osoba, sve da je bio i dopušten pristup unutra. Za pouku u Mojsijevu zakonu ili u prorocima ili za propovijedanje riječi Božje svećenicima je stajalo na raspolaganje jedno od hramskih predvorja ili veliki trg okolo gradskih vrata. Pa i poslije babilonskog ropstva hram je ponovo bio mjesto za žrtve, dok se vjerska pouka davala po gradovima i selima Svete Zemlje u sinagogama. No u ovima se nije smjelo žrtvovati. Žrtvovanje je bilo odvojeno od pouke.

Takvo je stanje zatekao Isus Krist. Kad je on samog sebe prikazao kao nekrvnu žrtvu u večer Velikog četvrtka, posvetne riječi: »Ovo je tijelo moje« — »Ovo je kalež krvi moje« bile su optočene bogatim draguljima pouka, poticaja, utjeha, pobuda. Čula se ganutljiva riječ o poniznosti i ljubavi. Izmoljena je »velikosvećenička molitva«. Žrtveni čin i riječ Božja bili su tijesno povezani.

b) Ideal ostvaren u prvotnoj Crkvi

To je bio uzrok što ga je trebala tokom stoljeća razrađivati kršćanska zajednica. Djela apostolska (20, 7—12) donose kako su se kršćani skupljali u nedjeljnoj noći na lomljenje kruha. Sv. Pavao je pritom održao dugi govor poslije kojega je kruh blagoslovio i prelomio. Lomljenje euharistijskog kruha i ujedno davanje vjerske pouke. Prvi kršćani nisu dva stola odvajali. Pouka se s vremenom sve više popunjala, čitala se biblijska povijest ne samo u kratkim ulomcima, kao što je to danas,

2. *Tractatus in Psalmos* 127, 10; PL 9, 709.

3. *Commentarius in Ecclesiasten* 3, 12; PL 23, 1092.

4. In *Exodum homiliae* 13, 3 i 5; PG 12, 331 i 393. Istu misao donosi i Sv. Atanazije u *Zivotu sv. Antuna Pustinjaka* (PG 26, 843). Izraz dolazi iz euharistijske prakse po kojoj su vjernici morali paziti da ne padne posvećeni kruh što su ga primali na ruke kod pričešćivanja.

nego u dugim poglavljima; bila je to lectio continua. Vrijedan je u tom pogledu izvještaj sv. Justina mučenika (+ 150): »I nedjeljom (die qui dicitur solis) svi se, boravili u gradu ili na selu, sastajemo, te se, koliko imamo vremena, čitaju Apostolski Spomeni ili spisi proroka. Kad čitač prestane, predstojnik nas govorom opomene i potakne živom riječju da se ugledamo u one primjere. Zatim se svi skupa dignemo i čitamo molitve. Poslije molitve donese se . . . kruh i vino i voda a predstojnik šalje prema nebu molitvu i zahvalu kako može. A narod prihvati i kaže 'Amen'. Od posvećenoga se svakom dijeli, i svatko ima, a odsutnima šalju đakonici.«⁵

Zna se za Origena da je propovijedao svakoga dana. Sv. Ivan Zlatousti gaji posebnu ljubav prema Svetom pismu, koje nastoji proširiti u domove vjernika. Iz poštovanja prema riječi Božjoj posebno ljubi homiliju. Sv. Augustin promiče bogoslužje riječi Božje (lectio continua) a isto tako i Grgur Veliki pokazuje veliku ljubav prema Bibliji. Kao vrsni govornici oni su pokazali kakav je bio ideal Crkve u slavnoj periodu mučenika i teških borbi protiv doktrinalnih i moralnih zabluda. Pored euharistijskog stola Crkva je, kao brižna majka, u danima kušnje djeci pružala i kruh riječi Božje. Da su toliki mučenici herojski prihvatili smrt bio je to doduše plod obilate milosti Božje, ali doktrinalni temelj ovoga svetog i pobjedničkog života bila je pouka što su je crpli sa svježeg vrela čitanja i tumačenja Svetog pisma.⁶

U IV i V st. kršćansko se bogoslužje ukazuje kao divna sinteza. U kultu, vezanom uz mediteransku kulturu, dolazi do izražaja filozofska i retorska misao, jezici s pučkim narječjem, socijalni običaji i simbolički stavovi religiozne umjetnosti koji se ispoljuju u zajedničkom pjevanju ili molitvenim kretnjama. Tumač sakramenata inicijacije (krštenje, potvrda, euharistija), kako su ga pružali neofitima sv. Ciril Jeruzalemski ili sv. Augustin, daju nam naslutiti kako je svaka riječ i svaki gest prilikom obreda svakomu vjerniku bio znak i komunikativni izraz nevidljivih stvarnosti vjere.⁷

c) Zanimarivanje biblijskoga stola

Sinteza je, na žalost, iščezla. Invazija barbara joj je zadala konac. Barbari se u masama pokrštavaju, ali tek djelomično prihvaćaju običaje i strukturu kršćanstva, koje nisu asimilirali. Liturgija se odvaja od načina mišljenja novih naroda koji ulaze u Crkvu. Karlo Veliki presađuje rimsku liturgiju među Franke, no ova se nije posve uskladila s novim duhom. Isto se ponavlja s Vizigotima, s Germanima, sa Slavenima. Da i ne govorimo o razvoju koji je uslijedio u XVI st. kad je kršćanstvo zaplovilo oceanima da donese blagu vijest novom svijetu Amerike i starom svijetu Afrike i Azije.

5. Apologja I, 67; PG 6, 430.

6. BEA A., SJ, *Valeur pastorale de la Parole de Dieu dans la liturgie*, u *La Maison-Dieu* 47—48 (1956) 131—135.

7. GELINEAU J., *La réforme liturgique, renouveau de l'Eglise*, u *Etudes* 320 (1964) 9—10; TAVARD H. George, *Ecriture ou Eglise?* Traduit de l'anglais, Paris 1963, 27—40.

Kult se nije upriličio novim formama i uvjetima života. Jezik i misao kršćana sve se više odvajaju od jezika i misli Biblije i liturgije. Dok su u prvim stoljećima u euharistijskom bogoslužju i bogoslužju riječi Božje sudjelovali sa svećenstvom svi vjernici, kasnije je liturgija postepeno »klerikalizirana«. U VIII — IX st. latinski jezik postaje mrtvim jezikom. Zajedničke se mise nadomještaju privatnim misama. Niču privatne pobožnosti, kult svetaca, relikvija i uzimaju prevlast nad liturgijskom pobožnosti. Zamjerke reformatora nisu bile u svakom pogledu neumjesne.

Ovo odvajanje privatne pobožnosti od liturgijske osjetilo se i na teološkom polju. Dok je, naime, teologija sv. otaca bila sva zasijana biblijskim jezikom i duhom, koji nadasve ima u vidu *mysterium salutis*, pa dosljedno i *mysterium Christi et Ecclesiae*, skolastička teologija u doba dekadencije ističe se svojim metafizičkim i ahistorijskim značajem. Misterij Boga, Krista, i Crkve postaje skup istina nad kojima se mogu praviti spekulacije i uvježbavati metafizičko umovanje. *Theologia cordis* postaje *theologia rationis*. Prvotna dužnost teologije nije bila da sinovima Crkve osvijetli neiscrpivo blago misterija Božjeg, Kristova i Crkve, nego da onima izvana pokaže istinitost izvjesnih teza, nadasve onih koje se tiču hijerarhijskog i izvanjskog aspekta misterija Crkve. Jasno je da se time gubio osjećaj za pneumatski aspekt kršćanstva, koji je tako čest u Bibliji i patrističkoj teologiji. Puk — a i teolozi — sve se više udaljuju od Biblije i stoga što je za mnogo stoljeća čitanje Biblije bilo praktički zabranjeno vjernicima.⁸

Zaboravilo se ono što je davno kazao Augustin, da »u crkvi govori Bog u čitanjima a mi u našoj molitvi«, da je crkva mjesto gdje »stoji pripremljena gozba Svetoga pisma«.⁹

Takvo je stanje trajalo sve do konca prošlog stoljeća. Tada nastaje liturgijski, biblijski i patristički pokret. Svojski se poradilo na tome da se povrati poštovanje prema Bibliji i ulozi koju ona ima kako u liturgiji tako i u životu vjernika.

2. POVRATAK K BIBLIJSKOM BLAGU

Papa liturgijske obnove i promicatelj česte sv. pričesti Pijo X kazao je u svoje vrijeme da ga »savjest apostolske službe« opominje da što više promiču studij Svetog pisma.¹⁰ Otada će liturgijski i biblijski pokret teći uporedo. Pijo XII u enciklici *Divino afflante Spiritu* (1943) ističe što su sve učinili Leon XIII i njegovi nasljednici za unapređenje biblijskog studija i kako se Sveto pismo može u dušobrižništvu upotrijebiti na mnogo načina, npr. u propovijedima, homilijama i nagovorima. Naglašava kako biskupi treba da nastoje unaprijediti sve one

8. BARAUNA G., OFM, *La partecipazione attiva principio ispiratore e direttivo della Costituzione*, u *La Sacra Liturgia rinnovata dal Concilio Ecumenico Vaticano II*, Torino 1964, 147—153.

9. *Sermo* 90, 9 i *Sermo* 219; PL 38, 565 i 38, 1086.

10. Potrebu biblijskog studija lijepo izražava njegovo apostolsko pismo *Vinea electa* od 7. sv. bnja 1909. kojim se osniva Papinski biblijski institut u Rimu, 282—298.

pothvate koji imaju za cilj poznavanje i ljubav prema Svetom pismu. Oni će zaštićivati i pomagati pobožna društva koja nastoje među vjernicima proširiti Sveto pismo, osobito Evanđelja i poraditi da se Sveto pismo u kršćanskim obiteljima pobožno čita svaki dan. Živo se preporuča Sveto pismo prevedeno na živim jezicima. Želi da se o biblijskim pitanjima drže javna predavanja ili konferencije. Potiče sve svećenike da podupiru među različnim skupovima i staležima svojega stada časopise, tiskane u različitim krajevima, a obrađuju biblijska pitanja. Sve će to biti od uspješne pomoći u dušobrižničkom radu.¹¹

U liturgijskoj konstituciji Sacrosanctum Concilium od 4. XII 1963, kao prvom plodu II vatikanskog sabora, jako je naglašena prvobitna uloga riječi Božje u liturgiji. Originalnost je kršćanskog kulta ta što on počiva sasvim na poruci spasenja koja je objavljena u Kristu i što on daje priliku da na ovu riječ Crkva odgovori svojom vjerom i svojom duhovnom žrtvom u istom Gospodinu. »U liturgijskoj službi Sveto pismo ima maximum momentum — najveću važnost. Iz njega se naime uzimaju čitanja i tumačenja u honiliji; iz njega se pjevaju psalmi; njegovim su nadahnućem i poticanjem nastale molitve, zazivi i liturgijske pjesme; od njega čini i znakovi primaju svoje značenje. Stoga za obnovu, napredak i prilagođivanje svete liturgije treba njegovati onaj ugodan i živi osjećaj Svetoga pisma (ille suavis et vivus sacrae Scripturae affectus), o kojemu svjedoči časna predaja istočnih i zapadnih obreda« (br. 24).

Time nije izvršeno nešto sasvim novo. Još u Starom zavjetu riječ je Božja, svečano proglašena na Sinaju, od neorganiziranog naroda stvorila složenu cjelinu i narod izazvala da odgovori pohvalama. Razgovor između Jahvea i naroda je zapečaćen žrtvom, koja je opet značila sjedinjenje i ugovor s Bogom (Izl 19). Otada se hebrejska liturgija sastojala od reprodukcije sinajskog razgovora. Reproducirana riječ Božja imala je ulogu tajne pedagogije i religioznom životu Hebrejaca davala je tri historijske dimenzije i pokret. Bogoslužje je Hebrejce najprije podsjećalo na događaje iz prošlosti, zatim, aktualiziralo i hranilo vjeru puka u jednoga Boga koji je prisutan i moćan kao i u prošlosti, napokon ih je krijepilo u nadi i iščekivanju dana u koji će Bog proglasiti svoje kraljevstvo a narodi se sjediniti s Izraelom u kultu pravoga Boga.¹²

Kršćanska je zajednica prihvatila ovo bogoslužje u svoju strukturu. U njoj naviještanje riječi Božje ima prvo mjesto. No valja reći da je teologija riječi Božje dosada ostala osobni tumač koji Crkva nikada službeno nije proglasila. I ne izričući propositionem fedi, II vatikanski sabor izražava svoj način gledanja ovim riječima: »(Krist) je prisutan u svojoj riječi, jer on govori kad se u Crkvi čita Sveto pismo...« (čl. 7).

Smatrajući da broj čitanja i tumačenja u misnoj liturgiji nije dovoljan, određuje se:

11. EB 539 i 566.

12. XAVIER LEON — DUFOUR, *Vocabulaire de théologie biblique*, Paris 1964, str. 185—186.

a) »Mensa ditior«

»Kako bi se pripremio bogatiji stol riječi Božje vjernicima, neka se biblijske riznice širom otvore...« (čl. 51). Iz ovih riječi jasno izbija da su biblijske riznice dosada bile škrto otvorene. Neki ulomci, npr. o životu, riječima i djelima Kristovim od najvišeg značenja, nikada se puku ne čitaju na nedjeljnim i blagdanskim misama. Spomenimo ih nekoliko: Isusovu velikosvećeničku molitvu (Iv 17) koja dolazi samo na votivnoj misi za jedinstvo, uskrsnuće Lazara (Iv 11) koje dolazi samo u ferijalnim misama, krasan opis Isusova života u Kafarnaumu (Mk 1). Da i ne govorimo o škrtim ulomcima iz poslanica i iz Staroga zavjeta.

Širom će biti otvorene biblijske riznice ako se »u svetom bogoslužju obnovi obilnije, raznolikije i prikladnije čitanje Svetoga pisma — abundantior, varior et aptior lectio (čl. 35, 1). Obilatije blago čitanja, pored ostalog, traži i duh ekumenizma. U pojedinostima ovaj će posao obaviti pokoncilaska komisija. Za sada se predlažu ciklusi od tri ili četiri godine. Dosadašnjim dvama čitanjima bit će vjerojatno dodano i treće čitanje iz Staroga zavjeta. Kod ovog iznašanja biblijskog blaga u misnoj liturgiji stavljen je poseban naglasak na važnije dijelove Svetog pisma — pars praestantior (čl. 51). Pars praestantior ne znači veći dio Svetoga pisma, nego one dijelove koji su temeljni i najvažniji bilo s historijskoga bilo s doktrinalnoga stanovišta, kako Starog tako i Novog zavjeta.

Sjetimo li se riječi što ih je Pavao VI izgovorio o značenju spasenja u Starom zavjetu prilikom svoga posjeta republici Izrael (5. I 1964), čitanje bi »proročanstva« na sv. misi moglo biti liturgijski spomenik tog putovanja i ujedno traktata II vatikanskog sabora u vezi s njegovim izjavama o izraelskom narodu.¹³

Treba spomenuti da će ovo iznošenje povijesti spasenja u širim i obuhvatnijim dijelovima pružiti zacijelo veliku pobudu za biblijske kateheze. U najnovije su vrijeme na tom polju objavljeni na stranim jezicima vrlo uspješni radovi.¹⁴

Liturgijska konstitucija zgodno povezuje biblijski i euharistijski stol. »Dva dijela iz kojih se na neki način sastoji Misa, naime bogoslužje riječi i Euharistija, tako su usko povezana među sobom da tvore jedan bogoslužni čin« (čl. 56). Bogoslužje riječi odnosi se ne samo na čitanje nego i na tumačenje, odnosno na naviještanje riječi Božje, na propovijed. »Propovijed neka crpi poglavito iz vrela Svetoga pisma i liturgije, jer naviješta divna djela Božja (annuntiatio mirabilium Dei) u povijesti spasenja i u Kristovu otajstvu što je uvijek u nama prisutno i djeluje osobito za liturgijskih službi« (čl. 35, 2). Ovim se kani reći da pothvati što ih je Bog izveo u povijesti postaju misterijem u liturgiji.

13. SCHNITZLER Th., *De lectionibus in Missa*, u *Ephemerides liturgicae LXXVIII* (1964) 293.

14. Spomenimo ih nekoliko: LÄPPLÉ A., *Biblische Verkündigung in der Zeitenwende I—II*, München 1964; isti, *Die Botschaft der Evangelien heute*, München 1965; MÜLLER J., *Die Urgeschichte der Genesis als Heilsgeschichte*, Donauwörth 1965.

Prema tome liturgija riječi Božje i euharistijska liturgija ne samo da se izvana sjedinjuju nego se i iznutra i bitno popunjuju.

Propovijed je više nego ljudska riječ; ona je služba riječi Božje. Služeći riječi Božjoj i živeći od riječi Božje, propovijed participira u nekoj, dakako, varijabilnoj mjeri od izvrsnosti riječi Božje pa je stoga i bitni dio bogoslužja. U Duhu Svetom ona je vjerodostojno svjedočanstvo koje budi i jača vjeru u proslavljenoga Gospodina. Ona je životvorna za svakoga koji vjeruje.

Čitanje i tumačenje riječi Božje u liturgiji ima još jednu komponentu u odnosu na posvetne riječi po kojima je Spasitelj na oltaru prisutan. K. Rahner to lijepo obrazlaže: »Svaka riječ Božja koja na ustima Crkve prethodi, prati i slijedi sakramentalnu riječ, smatra se uvijek i posvuda kao da je u funkciji sakramentalne riječi. Bog ne govori čovjeku dispartatne riječi, svrstane jednu do druge na fragmentaran i slučajan način; on napokon govori samo jednu stvar, tj. sebe kao vječno spasenje u Logosu koji se utjelovio. Eto zbog čega riječi u svojoj mnogostrukosti imaju intimnu izmjeničnu povezanost i crpe svoju snagu i izvrsnost od ovog značenja skupnosti koji svoj vrhunac nalazi u sakramentalnoj riječi.«¹⁵ »Ljudi žive (od žrtve Kristove) ukoliko je on u svojoj zadnjoj riječi, tj. u riječi prevedenoj u znak Euharistije uvijek prisutan i saopćava se. No oni žive zato i od riječi propovijedi u njezinim raznim oblicima, od riječi koja pripravlja onu pretvorbenu riječ Euharistije. Ona je zaista predgovor i uvod za riječ u znaku, dar koji prethodi cjelovitom daru.«¹⁶

Čitanje i naviještanje divnih djela Božjih čini prisutnom činjenicu spasenja onog istog časa kad se ona spominje. Tu se ne spominje samo prošlost: divna djela Božja propovijedanjem riječi Božje stavljaju se u središte zajednice koja je u tom času sabrana. K tome, propovijedana riječ prelazi današnji dan, ona vjernicima upravlja pogled prema budućnosti spasenja i čini da unaprijed kušaju ugodnost konačnog dovršenja. Divna djela Božja, izvedena u povijesti spasenja, prisutna su u misteriju Kristovu koji je suvremen svakom čovjeku i koji uvijek djeluje (čl. 35, 2). To znači onaj »hodie«, tako čest u liturgiji.

b) Sveta služba riječi Božje

Liturgijska konstitucija ima još jednu važnu i novu odredbu, a glasi: »Neka se u predvečerje većih svetkovina, u neke dane kroz sedmicu Došašća i Korizme, te o nedjeljama i blagdanima promiče sveta služba riječi Božje, posebno u mjestima gdje nema svećenika« (čl. 35, 4). Sveta služba riječi Božje (sacra verbi Dei celebratio) jest novi termin u službenim dokumentima Crkve. Novost, ali od velike pastoralne važnosti. Nekj je zovu »molitvenim sastankom«, »biblijskim bdjenjem«, itd. Spominje ih i promiče već Rimska sinoda od 1960. god.¹⁷ Po svojoj stru-

15. RAHNER K., *Schriften zur Theologie*, IV, Zürich--Köln 1960, str. 345.

16. SCHLIER H., *Wort Gottes*, Würzburg 1933, str. 68.

17. *Synodus Romana* 1960, n. 559: »Fovendae sunt vigiliae, quas vocant, quae eo spectant, ut ordinaria vespertina caeremonia restitatur cum sacra concione, cum religiosa fidelium institutione, et cum cantu coniuncta. Quae vigiliae cum Eucharistica benedictione absolvendae sunt.«

kturi i sadržaju služba riječi Božje nalik je prvom dijelu sv. mise. No ovdje ona postaje autonomnom službom, i to s manje fiksnim oblikom. Ma kakav oblik one imale, osnovicu tvori biblijsko čitanje. Cilj je da vjernici najprije slušaju što im govori Bog preko čitanja i tumačenja biblijskog teksta, a zatim narod od odgovori pristaje li na Božju poruku. S jedne strane — Božji govor, a s druge — pjesma i molitva. Zapravo dijalog između Zaručnika i Zaručnice. Upravo u tom silaženju riječi Božje u srca vjernika s ciljem da u njima izvabi jeku pjesme i molitve krasno je izražen život Crkve.¹⁸

Sveta služba riječi Božje usredotočuje se na Bibliju kao na izvrsnu pomoć za pripremu i za intenzivno razmišljanje misterija koji se svetkuje tokom liturgijske godine. Ta služba ima još veće značenje tamo gdje je manjak svećenika. Službu riječi Božje može voditi đakon ili za to određen laik. Đakon će održati homiliju; ako nije đakon, predvoditelj će pročitati homiliju označenu od biskupa ili župnika, a čitava služba neka se završi s »molitvom zajednice ili vjernika« i molitvom Gospodnjom.¹⁹

Shema je vrlo jednostavna: čitanje Svetoga pisma, pjesma, homilija, molitva vjernika i molitva svećenika. Čitač Božju riječ treba da čita svečano s punim poštovanjem. Sam izbor mogao bi biti dvojak: lectio continua jedne te iste knjige Svetoga pisma ili se uzmu ulomci koji više odgovaraju crkvenoj godini. Kroz Došašće moglo bi se npr. čitati Izaiju proroka, poslanje Bogojavljenja ili Duhova jednog od evanđelista. Na Božju riječ puk odgovara pjesmom, najbolje ipak s nekim psalmom ili biblijskim kantikom. Potaknute opomenom sv. Pavla: »... da se čine prošnje, molitve, zagovori, zahvaljivanja za sve ljude; za kraljeve i sve koji su na vlasti da tihi i mirni život provodimo u svakoj pobožnosti i čistoći« (1 Tim 2, 1 sl.), sve su crkve u velikim, općim potrebama molile i stvorile prošnje s izvrsnim sadržajem: Orationes solomnes Velikog petka (vjerojatno stara oratio fidelium rimske mise), Deprecatio Gelasii i druge. Ovaj elemenat silno utječe na vjernike. Od Boga primljena riječ ponovo se vraća Bogu. Sveta služba riječi Božje može se završiti blagoslovom s Presvetim.²⁰

c) Sveto pismo kod dijeljenja sakramenata i sakramentalna

U rimskom obredu do danas nije bilo biblijskog čitanja, osim u misalu i brevijaru. Orijentalni obredi, naprotiv, naviještaju riječ Božju kod dijeljenja svih sakramenata. Poželjeti je da svaki liturgijski čin bude popraćen naviještanjem riječi Božje. Tako je radio i sam Isus Krist. Kad je naime skupljao narod da ga obaspe bogatim darovima, počeo mu je govoriti. A u svetim obredima ista se ekonomija spasenja nastavlja

18. JUNGSMANN J. A., *Glaubensverkündigung im Lichte der Frohbotschaft*, 1963. str. 163. sl.; PFLIEGLER M., *Kerymatik*, Innsbruck 1965, 31—32.

19. *Instructio ad executionem Constitutionis de sacra Liturgia recte ordinandam* n. 37 i 38.

20. Prvo noćno biblijsko bdjenje za cijelu okolinu održano je u Cetingradu na Kordunu između 14. i 15. VIII 1939. Citali su se odlomci SPa, a svećenici su tumačili. Bdjenje je organizirao Dragutin Kukulj. Posljednje, koliko znamo, u Sinju 14. VIII 1965. prigodom proslave 250-godišnjice oslobođenja Sinja.

in mysterio. Stoga dolikuje da se prvo učestvovanje puka u liturgiji sastoji u tom da primi s vjerom prvi Božji dar, tj. dar riječi. Sakramente i sakramentale treba primati sa živom vjerom. A živa vjera hrani se u prvom redu slušanjem riječi Božje.²¹

d) Biblijski satovi

Širenje biblijskih časopisa, kako smo već naveli, preporuča već Pijo XII u *Divino Afflante Spiritu* (1943). Ovdje valja naglasiti, ako biblijski pokret treba da proдре u široke krugove naroda, onda časopisi i listovi moraju biblijske misli donositi na jednostavan način, koji je upriličen puku. Cilj je tih časopisa i članaka oduševiti za produhovljeniji način života.

Poznato je kako su u nekim zemljama, npr. u Njemačkoj, Francuskoj i drugim, poslije I svjetskog rata nastali biblijski kružoci s tzv. biblijskim satovima. U tim kružocima skreće se posebna pažnja na mladež, koju je lako zagrijati za suradnju. Zadatak je biblijskog sata trajno čitanje neke knjige Staroga ili Novoga zavjeta s tim ciljem da se biblijski tekst dublje upozna, da se uoče misli vodilje odnosno knjige, piščev način izražavanja, a preko svega toga da se zamijeti »riječ Božja«.

Katoličko biblijsko društvo (*Katholisches Bibelwerk*) u Stuttgartu ima tzv. dugoročne biblijske tečajeve (*Bibelfernkurs*). Učesnicima se šalju pismeno određena biblijska pitanja a oni treba da odgovore vrata na korekturu Biblijskom društvu.

Da li smo mi u ovom na početku? Svakako, nećemo se maknuti s mjesta ne budemo li omogućili vjernicima valjan prijevod knjiga Svetoga pisma i Staroga i Novoga zavjeta, ne bude li se najhitnije, bez odugovlačenja, prišlo prevođenju ulomaka od tri, odnosno četiri ciklusa crkvene godine, kad jednom budu određeni. Brojne će tu biti teme za biblijske kateheze i, eventualno, za biblijske satove. Trebat će poraditi da ulomci u što skorije vrijeme dobiju i svoje prikladne komentare.

ZAKLJUČAK

Može se pomisliti, nije li to neko udaljavanje od euharistijske gozbe, napuštanje tradicije s njenim brojnim privatnim pobožnostima, i napokon ne odaje li sve to neki pretjerani ekumenizam? Staro se gubi, a novo se možda ne dobija. Na to ćemo kazati da su to udaljavanje zamjerali već sv. Augustinu. Predbacivali su mu da iskorištava Bibliju na uštrb Euharistiji. Istina je međutim bila protivno. Augustin je polazio do uvjerenja da tradicionalni, od opće Crkve priznati sakramenti, donose do izražaja pravi smisao Svetoga pisma i da su oni ispunjeni biblijskim misterijem.

21. Usp. VAN DER MEER F., *Augustinus Seelsorger*, Köln 1946, str. 405. Za Augustina je riječ Božja »sacramentum audibile« (PL 37, 969).

Crkva Novoga zavjeta je hodočasnički Božji narod, narod na svom prijelazu k Bogu. Na hodočasničkim postajama biblijski su spisi Božje trublje (Origen). Oni su Božja exhortatio svoje vrste, manifest, proklamacija, pereneza.

Ne zaboravimo ovo: Riječ je Božja u odnosu na kršćansku zajednicu kao i u odnosu na svakog pojedinca i sud i milost. Ona otkriva našu grešnost i ujedno u Kristu pruža lijek. Čovjek mora stvarati odluku da li će priznati grešnost i potražiti spas, ili neće (Iv 12, 31; Hebr 4, 12.13). Ovaj izazov na odlučivanje nije kadra izvesti nijedna druga istina; to je isključivo svojstvo riječi Božje. Čovjek se tu nalazi sučelice sa svojim Bogom. U tom su smislu opravdane riječi Izaije proroka: »Jer kao što padaju dažd i snijeg s neba i ne vraćaju se onamo dok nijesu zemlju natopili i oplodili i zazelenili da dadne sjemena sijaču i kruha onomu koji jede, tako je s mojom riječju koja izlazi iz mojih usta. Ne vraća se k meni prazna dok nije izvršila što sam htio i za što sam je poslao« (55, 10—11).